

Ministerie van LVVN

Stichting Stikstof Claim

Het Korhoen 75
8251 MJ Dronten

KVK nummer: 76063283

BTW: NL860494226B01

Email: info@stikstofclaim.nl

IBAN: **NL64 ABNA 08 63 52 59 03**

BIC: ABNANL2A

Datum: 4 november 2025

Onderwerp: zienswijze

Geachte mevrouw Wiersma,

Hierbij ontvangt u onze zienswijze.

Zienswijze Stichting Stikstof Claim (SSC) inzake de Regeling van de Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur, nr. WJZ/100693130, tot wijziging van de Uitvoeringsregeling Meststoffenwet in verband met de aanpassing van de stikstofgebruiksnormen en aanwijzing aandachtsgebieden stikstof.

Waterkwaliteit in het algemeen

Ondanks het feit dat de waterkwaliteit in de afgelopen jaren aanzienlijk verbeterd is, is het evident dat de waterkwaliteit in sommige gebieden nog niet voldoet aan de eisen zoals gesteld in de Nitraatrichtlijn en de Kader Richtlijn Water. Wat SSC een doorn in het oog is, is dat nog steeds niet duidelijk is en/of benoemd wordt wat de oorzaken zijn van deze situatie. Dat maakt het uitermate lastig om te komen tot de juiste aanpak, nog afgezien van het feit dat wij onze vraagtekens plaatsen door het gebrek aan uniforme normen voor oppervlaktewater tussen de waterschappen en de buurlanden.

Herkomst vervuiliingsbronnen

Random steden en wensgebieden uit het kaartje van 'Van der Wal' beekdalen etc. kan in het voorstel een slechtere waterkwaliteit aan de orde zijn. Met het oog op het recente onderzoek 'De illusie van een betrouwbare stikstof-modelwerkelijkheid' door de heer Prof. Dr. R. Meester zijn er zorgen of dit rekenmodel voor water zorgvuldig tot stand is gekomen.¹

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/10/24/eindverslag-professor-ronald-meester-van-de-vrije-universiteit-de-illusie-van-een-betrouwbare-stikstof-modelwerkelijkheid>

In hoeverre zijn de meetpunten correct geplaatst en is er kennis over de staat van het riool?²

Het lijkt erop dat overstorten, de foutief aangesloten rioolaansluitingen en de kwaliteit van het stelsel onvoldoende in beeld zijn bij de gemeenten die deze informatie bij waterschappen zouden moeten aanleveren.³

In hoeverre zijn de rekenmodellen zorgvuldig en peer review gevoed door exacte bèta wetenschappers met informatie over bodems, kalk en metalen in de bodem, iba's, riool overstorten, gebrekkige riolering, waterzuivering, watervogels, bemesting, teelten en grondwaterstanden etc. om correct de toerekenbaarheid uit de landbouw zorgvuldig in te kunnen schatten.⁴

Kwetsbare versus niet kwetsbare gebieden

Onder verwijzing naar onze zienswijze op het concept 8^e NAP willen wij de minister nogmaals met klem verzoeken een deel van Nederland aan te wijzen als niet kwetsbaar (hoofdlijnenakkoord).⁵ In die gebieden is de norm van 170 kg N uit dierlijke mest niet van toepassing. Waar blijft de aanvraag? Los daarvan heeft CDM in technische briefing geadviseerd om bij de aangekondigde herziening van de nitraatrichtlijn de 170 kg uit dierlijke mest los te laten.⁶

N en P normen in oppervlaktewater

Eveneens onder verwijzing naar zienswijzen op het concept 8^e NAP vragen wij u wederom de normen voor oppervlaktewater af te stemmen op de normen in onze buurlanden. Er is nog steeds sprake van oppervlaktewater dat Nederland binnenstroomt welke voldoet aan de normen in het betrokken buurland en niet in Nederland. In dit licht is het ook opvallend dat veel aandachtsgebieden langs de grens liggen.

CDM advies

SSC is positief over het CDM advies, in die zin dat het advies gebruiksnormen per gewas adviseert waarbij rekening is gehouden met de eis dat voldaan moet worden aan de grondwaternorm van 50 mg nitraat per liter. En daaruit blijkt dat op grasland in alle zand en löss gebieden aan de norm wordt voldaan bij een N bemesting tot aan de gebruiksnorm van 365 kg N (alleen maaien) en 315 kg N bij maaien en weiden. In zand noord en zand midden is ook bij mais bemesting tot aan de gebruiksnorm mogelijk zonder overschrijding van de grondwaternorm. Onze conclusie daaruit is: bij grasland is geen reëel risico is wat betreft de uitspoeling van nitraat en bij mais hooguit op zand zuid en löss.

Korting op de gebruiksnormen voor grasland onacceptabel

In dat licht bezien is het onacceptabel dat in de regeling is voorzien in een forse korting op de CDM gebruiksnormen voor gras. Het kraakheldere advies van de CDM is nu zichtbaarder dan ooit dat een korting geen recht doet aan de gewasbehoefte en het langjarig gunstige effect op grond- en oppervlaktewater. SSC realiseert zich dat de normen voor andere teelten in de conceptregeling in alle regio's (iets) hoger uitvallen dan de huidige normen voor grasland, maar dat doet niet af aan het feit dat de korting op gras ongerechtvaardigd is. Uit de cijfers van de derogatiebedrijven van 2008 tot en met 2024 blijkt dan ook dat er niet alleen op veen en klei maar ook in de zand noord regio de waterkwaliteit voortdurend op orde was. De meetpunten in zand-midden laten zien dat ze gemiddeld onder de 50 mg/l zitten en is er het vooruitzicht dat dit zo blijft.

² https://www.ddb.nu/site/assets/files/5234/091122_geesje_rotgers.pdf

³ <https://www.riool.net/media/0blnqaoy/vaststellen-en-opsporen-van-foutaansluitingen-rionedreks-15.pdf>

<https://www.riool.net/evenement-opleiding/webinars>

<https://www.langstraatmedia.nl/themabijeenkomst-schoon-oppervlaktewater/>

⁴ https://www.nmi-agro.nl/wp-content/uploads/2020/03/nieuwsbericht_NMI_onderzoek-1708-1726.pdf

⁵ <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>

⁶ <https://mestverwaarding.nl/kenniscentrum/4200/cdm-wil-herziening-van-bemestingsnorm-in-europese-nitraatrichtlijn>

Terugverdienen via doelsturing

Hoewel het in de toelichting op de regeling ontbreekt aan concrete informatie staat er wel een passage in over terugverdienen van kortingen. Uit de stakeholdersbijeenkomst in augustus hebben wij begrepen dat dit ook geldt voor de onderhavige kortingen. SSC vindt dit buitengewoon wrang, althans voor graslandbedrijven. Het komt over als: wij pakken u eerst iets af (waar u recht op heeft), maar als u goed u best doet dan kunt u dat terugkrijgen, niet nu, maar pas als u drie jaar lang heeft gemeten en daarbij is gebleken dat u onder de norm blijft. Uit het CDM advies blijkt dat graslandbedrijven sowieso wel onder die norm blijven. Dus, wat is de zin hiervan? Wij roepen u op: geen overbodige regeldruk en volg gewoon het CDM advies.

Aandachtsgebieden

SSC heeft waargenomen dat er nieuwe aandachtsgebieden in Zeeland, de Zuid Hollandse eilanden en Friesland zijn ontstaan. Dat is merkwaardig, wat is er gebeurd in de afgelopen jaren wat deze toevoeging rechtvaardigt?

SSC is positief over de omzetting van NV gebieden in aandachtsgebieden voor oppervlaktewater, de splitsing van deze gebieden in aandachtsgebieden voor P en aandachtsgebieden voor N (die elkaar wel kunnen overlappen), de vermindering van het aantal gebieden (minder dan de huidige NV gebieden) en de differentiatie in de kortingen (10 % of 20 %). Gezien het feit dat er nog geen beleid is geformuleerd voor P gaat het navolgende alleen over de aandachtsgebieden voor N, daarbij in acht nemend dat er ook sprake is van aandachtsgebieden op klei en veen.

Hier doet zich de vraag voor of het gerechtvaardigd is om een (extra) korting op grasland door te voeren in de wetenschap dat bij grasland niet of nauwelijks sprake is van afspoeling naar het oppervlaktewater.⁷

Een ander probleem is het feit dat in sommige aandachtsgebieden sprake is van overschrijding van de normen voor N die het gevolg zijn van historische ontwikkelingen en/of van fenomenen (kwel) waar de betrokken agrariërs niets aan kunnen doen. NB Hetzelfde geldt overigens voor P maar daar zullen we op ingaan zodra er een beleid voor P is geformuleerd.

SSC vraagt zich af hoe deze van oorsprong aanwezige factoren meegenomen worden in de besluitvorming.

Onze zorgen worden gedeeld door de IPO zienswijze van 11 september 2025 met kenmerk R&L 12059/2025 door de provincies.⁸ Uit betrouwbare bron vernemen wij dat waterschappen en provincies ervaren dat zij onvoldoende betrokken zijn. Zij stellen gebieden soms ten onrechte zijn aangewezen dat de aanwijzing te grofmazig is en de bronnenanalyse mist scherpte van de regionale analyses en uitte grote twijfel over de effectiviteit van de voorgestelde maatregelen die wel een grote impact hebben op de agrarische ondernemers.

⁷ <https://www.wur.nl/nl/personen/herman-de-boer.htm>

<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2024/05/07/afschaffen-derogatie-kan-juist-leiden-tot-meer-nitraatuitspoeling>

<https://www.mestverwaarding.nl/kenniscentrum/4197/europese-norm-voor-dierlijke-mest-is-niet-wetenschappelijk-onderbouwd>

<https://dwarsnieuws.nl/het-eu-mestbeleid-dat-nederlandse-boeren-kapotmaakt-is-verzonnen-door-een-ambtenaar-zonder-wetenschappelijke-onderbouwing-podcast>

⁸ [https:// Gelderland.stateninformatie.nl/document/16043011/1/Bijlage+2+IPO-](https:// Gelderland.stateninformatie.nl/document/16043011/1/Bijlage+2+IPO-brief+consultatiereactie+8e+NAP+11+september+2025?connection_type=16&connection_id=1088338)

[brief+consultatiereactie+8e+NAP+11+september+2025?connection_type=16&connection_id=1088338](https:// Gelderland.stateninformatie.nl/document/16043011/1/Bijlage+2+IPO-brief+consultatiereactie+8e+NAP+11+september+2025?connection_type=16&connection_id=1088338)

Terugverdienen korting

Uit de informatie die wij van LVVN hebben gekregen leiden wij af dat ook de aandachtsgebiedenkorting kan worden terugverdiend met doelsturing, niet alleen op zand en löss maar ook op klei en veen. En hier kunnen wij de logica van LVVN helemaal niet meer volgen. Met de lagere gebruiksnorm op grasland zal het voor graslandbedrijven geen enkel probleem zijn om de **grondwaternorm** te halen. En dus zal in 2029 de korting vervallen. Maar de vraag is wat het oppervlakte water daarmee opschiet. En wat als blijkt dat het gebied in 2029 nog steeds niet voldoet aan de oppervlaktewatervormen. Gaat het terugdraaien van de korting dan niet door? Ook hier geldt dat graslandbedrijven worden gestraft voor iets waar zij part nog deel aan hebben.

Stimulering behoud grasland

Voor het op orde krijgen van de doelen van de KRW is behoud van grasland essentieel. Wij kunnen niet anders dan concluderen dat het landbouwbeleid en de concept regeling allesbehalve stimulerend werkt voor het behoud van graasdierenbedrijven en daarmee grasland.

Effectief doelbereik

Het is opvallend dat er zaken voorgesteld worden die niet bewezen bijdragen aan effectief doelbereik, zoals bufferstroken en strokenteelt, of al lang grootschalig toegepast worden, zoals precisietechnieken en druppelirrigatie in de akkerbouw.

Regeldruk

Op de valreep is een alinea toegevoegd over regeldruk. Daarbij ligt de aandacht op het actualiseren van het bemestingsplan aan de hand van de gewijzigde aandachtsgebieden. Er wordt compleet voorbij gegaan aan de kosten van het uitvoeren en bewaken van periodieke analyses in het kader van doelsturing.⁹

Vruchtbare delta

Er wordt voorbij gegaan dat we hier voedsel produceren in een van de weinige vruchtbare delta's met een gunstig klimaat. Voedselproductie en voedselzekerheid van eigen bodem is in deze onzekere tijden van groot openbaar belang. Het is zorgelijk dat de unieke ligging van Nederland en de daardoor ontstane innovatieve hoogproductieve landbouw dusdanig verdrinkt in regels dat effectieve landbouw en met name akkerbouw- en groententeelt onmogelijk gemaakt wordt als niet naar gewasbehoefte bemest kan worden. Wellicht moet de oplossing uit Brussel komen.

Tenslotte

SSC vraagt zich af of met deze aanpak effectief is. De daadwerkelijk gemodelleerde oorzaken van het niet op orde zijn van de waterkwaliteit (zowel grond- als oppervlaktewater) los van de kritiek die wij hebben op de normen voor oppervlaktewater - niet te onderzoeken en/of niet te benoemen, is de kans niet denkbeeldig dat de situatie in 2028 niet beter is dan nu het geval is. En wat dan? Het is niet aannemelijk dat bij via doelsturing gemeten gunstig grondwater dat al voldoet het oppervlaktewater verslechtert. Mede daarom is SSC is van mening dat bij investeren in analyses en goede resultaten doelsturing in elk geval een vorm van een individuele ontheffing van de meststoffenwet in het vooruitzicht gesteld dient te worden.

⁹ <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2025/10/13/nitraatmetingen-geven-inzicht-en-voorsprong-op-nieuw-beleid>